

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ В США

Постановка проблеми. На кожному конкретному етапі розвитку суспільства домінують певні орієнтири, що позиціонують напрямки в розв'язанні певних проблем виховання підростаючого покоління. Педагогічний досвід країн зарубіжжя є вагомим аргументом, на який слід звертати увагу в умовах підвищення якості національної системи освіти відповідно до системи цінностей демократичного суспільства, формування концептуальних підходів до неперервного навчання дітей на різних ступенях освіти. Зарубіжна початкова освіта зосереджена на реалізації гуманістичних цінностей, наданні дітям однакових можливостей у забезпеченні освітніх потреб, поєднанні національних, культурно-історичних, загальнолюдських цінностей.

Аналіз наукових досліджень. Визначальними для осмислення аспекту організації підготовки дітей до шкільного навчання в країнах зарубіжжя є праці О.Джуринського, О.Локшиної, І.Карбовнічек, З.Малькової, Л.Парамоновой, А.Пишкало, О.Проскури, Є.Протасової, О.Савченко, К.Салімової, С.Степанової.

Метою даної статті є огляд основних тенденцій розвитку початкової освіти в Сполучених Штатах Америки.

Виклад основного матеріалу. Америка давала притулок представникам багатьох релігійних течій і груп, аби вони могли в максимально чистому вигляді зберігати віросповідування і виховувати згідно з ним дітей. До 1830 р. раннє виховання американських дітей розумілося в більшості випадків як виховання в дусі кальвінізму (основна мета освіти – придушення волі дитини) [1, 2]. З 30-х років XIX ст. в Бостоні з'явилися перші заклади для немовлят, побудовані за англійським зразком, призначені для виховання дітей з бідних сімей. Вони були достатньо близькі до реального життя.

В 1855р. в Америці у Вісконсіні з'явився перший дитячий садок, який був організований учнями Фребеля після революції 1848р. Спочатку такі установи охоплювали в основному німецькомовних дітей. До кінця минулого століття чисельність дитячих садків стрімко зростає. Причинами цього слугували боротьба жінок за свої права, зростання чисельності міського населення, зокрема неангломовних дітей емігрантів, яких потрібно було американізувати. Разом з виховними функціями і допомогою сім'ям дошкільні установи брали на себе турботу про гарячу їжу, одяг і взуття для дітей. Добродійні дошкільні установи ставили завдання запобігти злочинності [1].

Поступово дитячі садки (kindergartens) – підготовчі до школи класи – виявилися прикріпленими до шкіл, а в 10-і роки ХХ ст. почали утворюватися „дитячі школи, школи нянь” (nursery schools), або „передшколи” (preschools) [4]. Такі школи створювалися за ініціативою представників середнього класу і ставили перед собою різні завдання: орієнтація на сім'ю (кооперативи батьків, що дають дітям і дорослим можливість спілкуватися), на благополуччя дитини (здійснення програм правильного харчування, підтримка здоров'я) або на дослідницьку діяльність (при університетах). Найбільше на практику дошкільних установ вплинули ідеї Дж.Дьюї, З.Фрейда і М.Монтессорі; проте гаслом цих шкіл стало виховання гармонійної дитини. Гра була визнана основою для розвитку мислення дітей. Щоденні події як фізичного, так і соціального планів використовувалися вихователями як матеріал для стимулювання процесів мислення; когнітивний пошук задовольнявся наданням численних різноманітних можливостей для прямих і активних контактів дітей з оточуючими й природними процесами.

Найбільш значною подією в американському дошкільному вихованні став проект „Розумовий, або головний, початок” (1964) [3, 5]. Основне завдання роботи з дітьми дошкільного віку – компенсація негативних умов життя дітей з незабезпечених сімей, позбавлених достатньої підтримки своїх здібностей, матеріально-культурної бази і необхідного оточення для власного

розвитку. Перевагами такого типу виховання скористалися і представники середнього класу. До змісту роботи дошкільних установ входив догляд за дитиною, розвиток її фізичного здоров'я; підтримка емоційного і соціального становлення, когнітивних умінь; виховання у дітей та їхніх батьків відчуття відповідальності перед суспільством; заохочення суспільства у прагненні допомагати бідним; розвиток самоповаги і відчуття власної гідності у дитини та її сім'ї.

Результати проведених у ті роки досліджень показали, що навіть елементарне навчання сприятливо позначалося на виконанні дітьми підсумкових тестів щодо загального розвитку. Мінімальний позитивний вплив на навчання і максимальне відставання були відмічені у соціально (економічно) занедбаних дітей. Негативними чинниками були значна кількість дітей в сім'ї, низький рівень освіти батьків, неповний склад сім'ї. Всі позитивні сторони виявлялися (і негайно, і згодом), коли навчання орієнтувалося на спільну роботу з батьками вихованців, зазвичай матерями. Навчання ставало більш ефективним, і перехід у школу відбувався легше. Це позитивно позначалося й на інших дітях у сім'ї, і на розвитку самих батьків.

Найголовніше завдання системи елементарної освіти – акцентувати увагу на забезпеченні сприятливих умов для життя дитини в сім'ї, підготувати батьків майбутніх першокласників до виконання їх місії. Батьки повинні мати зразок того, як потрібно поводитися з дитиною, займатися з нею, навчати її [5, 6].

Зарахування до звичайного класу або групи дитячого садка дітей з фізичними вадами розвитку стало в Америці швидше правилом, аніж виключенням. Зазвичай разом з ними знаходився окремий викладач, а для кожної дитини розроблені спеціальні розвивальні програми, що дозволяли врахувати її індивідуальні потреби. Проте і перед провідним педагогом поставало завдання: надати всім вихованцям можливість брати участь у загальній діяльності, не позбавляючи дітей, що нормально розвиваються, високого рівня досягнень, посилюючи їм.

Експериментальні класи довели значний ефект від такого навчання. Проте в повсякденній практиці вчителям доводилося вирішувати організаційні труднощі: діти із спеціальними потребами повинні не просто бути присутніми на загальних заняттях, але і бути в них осмислено включеними, а звичайні діти не повинні бути покинутими. Отож, вихователь групи організував загальну діяльність, відповідно вікові дітей, а вихователь-фахівець направляв діяльність дитини з недоліками розвитку по ходу загального заняття на ті цілі і завдання, яких необхідно досягти саме йому.

В більшості дитячих садків і початкових класів шкіл приміщення розділялися на зони або куточки, кожен з яких призначався для певного виду діяльності.

В зоні сюжетно-рольової гри вважалося корисним мати великі картонні коробки, які легко перетворюються в магазини, космічні кораблі, вольєри зоопарку, машини, будинки. Як реквізит можна було використовувати муляжі їжі, віники, будильник, ковдри, ляльки (що зовні різнилися за етнічними ознаками, представляли різні народи і раси), дзеркало, газети, журнали, телефон, органайзер, телефонні довідники, ліжечко, іграшкову праску, кухонний посуд, рушники, серветки, кулінарні книги, кошики і візки з універсамів, іграшкові гроші, календарі, національний одяг. Граючи в такому куточку, діти вступали в соціальну взаємодію, кооперувалися, регулювали свою діяльність, творили, включали у свій задум різні види діяльності, фізично активні й рухливі.

Інші зони: ляльковий театр (придбані й зроблені власними руками ляльки, різноманітні іграшки), мистецтво (різноманітні матеріали для художньої творчості, музичні інструменти, музичні записи, засоби запису й відтворення, спортивно-художні снаряди, маски), кулінарія (краще створювати в кухні, щоб можна було готувати прості страви), ігри з піском і водою (приміщення або стіл, де можна будувати за допомогою звичайних пісочних наборів), науково-математичний центр (де можна класифікувати,

зважувати, вимірювати, сортувати, рахувати, упорядковувати, займатися колекціонуванням, проводити зіставлення й дослідження, записувати результати спостережень й відкриттів, а також справжні тварини, комахи), куточок будівництва і конструювання (дане місце має бути розташоване поряд з центром драматизації).

В наш час у США батьки відправляють дітей в дитячий садок не тільки тому, що інакше не зможуть працювати, але й тому, що в дитячому садку діти розважаються, знаходять друзів і набувають певних знань. Вони вважають, що педагогічні вимоги в сім'ї і в дитячому садку повинні співпадати.

В Америці передбачається, що в дитячому садку і початковій школі потрібно заохочувати свободу (тобто свободу вибору, вільну гру, різноманітність занять, заохочення творчості й індивідуальності), прагнення до щастя. Освітні установи допомагають дітям стати незалежними, честолюбними і самовпевненими. Дітей навчають користуватися свободою слова (але не правом мовчати), тобто висловлюватися завжди і скрізь, з будь-якого приводу, відстоювати оригінальність думки. Існує потенційна рівність можливостей, але немає реальної рівності здібностей. Американським дітям надається право обирати, з ким сидіти за столом і де спати, але забороняється не спати або грати у військові ігри, приносити іграшки з дому (це дозволяється робити тільки раз на тиждень, щоб продемонструвати їх на спеціальному занятті). Існує список правил, що стосується харчування дітей в обід [2, 6].

Американців турбує, що дітей можуть викрасти, тому проводяться відповідні заходи безпеки (постійний нагляд, спостереження за входом в дитячий садок, батьки розписуються, коли приводять і забирають дитину, організуються курси для батьків, вихователів і дітей). Зазвичай, в класах навчаються діти і з вадами фізичного розвитку, і позбавлені соціальної уваги, з проблемами в навчанні й талановиті – всі вони вимагають особливої турботи.

Американці прагнуть, щоб дитячий садок і початкова школа були збалансовані між свободою і порядком, вільною грою і структурованою діяльністю, поблажливістю і дисципліною [5]. Батьків не хвилює, відчуває дитина себе членом групи чи ні. Діти повинні бути інтелектуально розвиненими, незалежними, допитливими, володіти уявою, хорошими манерами, бути соціалізованими, готовими до співпраці. Педагоги акцентують увагу на розвитку мовлення (зв'язна розповідь, розширення словника, модуляція голосу, вибір культурної норми тощо). Діти повинні навчитися висловлювати свої бажання, потреби і відчуття. Багато занять сьогодні присвячується американській політичній системі. З дитинства дітей привчають толерантно ставитися до людей з іншим кольором шкіри, іншим походженням, вихованням. Обов'язково наголошуються головні свята всіх народів, що населяють Америку (англосакські, індіанські, китайські, африканські, єврейські).

Американці критикують свою шкільну систему за те, що випускники шкіл мають у своєму розпорядженні вельми посередні знання, нерідко погано читають і пишуть, їм важко справлятися з тестами (в яких діти Німеччини, Японії і Китаю демонструють прекрасні результати), дисципліна геть відсутня. Намагаючись змінити таке положення, адміністративні органи спільно з науковцями організовують різноманітні освітні проекти. Традиційну шкільну систему все ж захищають, протиставляючи найпростішу американську версію самій привілейованій європейській. Різниця між американським і європейсько-азіатським підходами полягає в тому, що європейська школа розрахована на рух в заданому напрямку, дітям рідко надають свободу вибору, дають дуже конкретні знання, програми переобтяжені непотрібною інформацією, багато що потрібно вивчати напам'ять. Американці вважають, що вчителі дещо недооцінюють учнів: їхня самостійна робота за глибиною, оригінальністю і актуальністю подачі матеріалу може бути зроблена на рівні, який виявиться не гіршим за шкільний підручник. Вчителеві досить задати напрямок міркування або

твору, а учні самостійно зможуть вибрати правильну форму представлення своїх думок. Заохочуються дискусії, обговорення, ролеві ігри.

Публічна школа стимулює формулювання запитань, креативність, оригінальність мислення і свободу розвитку особистих інтересів. Привілейовані приватні школи муштрують, причому особистості, яких вони формують, повинні бути всесторонньо і гармонійно розвиненими, так що муштра йде за всіма напрямками. Недаремно в Америці зараз найпопулярніший метод навчання – конструктивістський підхід, який заснований на твердженні: краще всього людина знає те, до чого дійшла самостійно. Найцінніше – зроблене своїми руками. Найдовше пам'ятається переживання безпосереднього досвіду. Людина найбільш адекватно може збудувати своє знання сама, а вчитель покликаний їй у цьому допомогти, підказуючи, з яких компонентів і в якій послідовності діючи слід скласти власні уявлення про певний предмет. Арсенал наукових знань весь час змінюється, а наукове мислення залишається: завдання, мета і метод дослідження, фіксація результатів, їх обговорення і висновки, тому якомога більше знань треба навчитися здобувати самостійно. Одночасно американські педагоги не згортають компенсаторне навчання, покликане знизити ризик неуспіху в дітей бідних, хворих, неблагополучних, позбавлених уваги дорослих.

Висновки. Отже, дошкільне виховання і початкова освіта відображають соціально-економічну ситуацію в певній країні й суспільстві. Різноманітні підходи виховання поступово інтегруються, створюється деякий загальний стиль спілкування з дитиною, отримуючи різні форми функціонування в країнах з певними культурами та економікою. Елементарна освіта США передусім акцентує увагу на вихованні високих моральних стандартів, етичних цінностей, свободи, допитливості й взаємоповаги.

Література:

1. Гончаров Л.Н. Школа и педагогика США до второй мировой войны. – М., 1972.
2. Джурицкий А.Н. Развитие образования в современном мире: Учебное пособие / А.Н.Джурицкий. – М.: ВЛАДОС, 1999 – 200 с.
3. Малькова З.А. Школа и педагогика за рубежом. – М.: Просвещение, 1983.
4. Очерки истории школы и педагогики за рубежом (1917-1939) / Под ред. К.И.Салимовой, Б.М.Бим-Бада. – М.: Педагогика, 1982.
5. Парамонова Л.А., Протасова Е.Ю. Дошкольное и начальное образование за рубежом: История и современность. – М.: Издательский центр „Академия”, 2001. – 240с.
6. Проскура О. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками: Навч. посіб. для студентів педагогічних факультетів / О.Проскура. – К.: Освіта, 1998. – 199 с.

Клочко Наталія Леонідівна. Особливості організації елементарної освіти дітей в США.

У статті проаналізовано систему сучасної елементарної освіти в США. Розглянуто основні тенденції реформування дошкільної та початкової шкільної галузі впродовж ХХ ст. Аналізується проблема визначення оптимального віку дитини для початку шкільного навчання.

Ключові слова: навчальний процес, початкова освіта, дошкільне виховання, вік вступу до школи, готовність до навчання, досвід країн зарубіжжя.

Клочко Наталия Леонидовна. Особенности организации элементарного образования детей в США.

В статье проанализирована система современного элементарного образования в США. Рассмотрены основные тенденции реформирования дошкольной и начальной школьной отрасли на протяжении XX ст. Анализируется проблема определения оптимального возраста ребенка для начала школьного обучения.

Ключевые слова: учебный процесс, начальное образование, дошкольное воспитание, возраст начала обучения, школьная зрелость, опыт стран зарубежья.

Klochko Nataliya Leonidivna. Features of organization of children's elementary education in the USA.

The article is analysed the system of modern elementary education in the USA. The basic tendencies of reformation of preschool and primary school industry are considered during a XX century. It is devoted to the problem of determination of optimum child's age beginning of school studies.

Keywords: studying process, primary education, entering age to school, studying readiness, experience of foreign countries.